

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Евгени Петров Станимиров, научна специалност „Маркетинг“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
Професионално направление 3.8. Икономика

Автор на дисертационния труд: Селвет Раиф Ниязиева, докторант към
катедра „Маркетинг“ към Икономически университет-Варна.

Тема на дисертационния труд: Щастието като сегментационен критерий в
бизнес пазари.

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-06-62/30.04.2024 г. на Зам.-ректора по студентски политики
и дигитализация на ИУ-Варна съм определен за член на научно жури по процедура
за защита на дисертационен труд на тема „Щастието като сегментационен критерий
в бизнес пазари“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Предадените от докторант Селвет Ниязиева материали отговарят на
изискуемите в чл. 37, ал. 6 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-
Варна. Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Маркетинг“ към
Икономически университет-Варна и е насочен за публична защита, с което са
спазени изискванията на чл. 35, ал. 2, т. 3 от Правилника за развитие на академичния
състав в ИУ-Варна.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с общ обем 279
стандартни страници. Състои се от съдържание, въведение, три глави, заключение,
използвана литература, приложения. Дисертационният труд съдържа 39 таблици, 25
фигури и 15 приложения. Библиографията включва 431 източника - на български,
английски и турски език.

Във **въведението** подробно и аргументирано е представена актуалността и значимостта на изследването, обекта, предмета, основната изследователска теза, целта, задачите, използваните изследователски методи, възприетите от автора ограничения и източниците на информация.

В **първа глава** на дисертацията е направен задълбочен критичен анализ на теоретичните аспекти на сегментирането, щастието и потребителско поведение в контекста на бизнес пазарите. Този анализ е полезен за последващо проектиране на инструментариум за валидиране на щастието като сегментационен критерий. За разкриване на същността, спецификите, методите и критериите за сегментиране на бизнес пазари е направен исторически обзор на концепцията за сегментиране. Разгледани са теоретични аспекти на щастието в организационен контекст, като са потърсени връзки с устойчивото развитие и са разгледани методи и метрики за измерване на щастието. Авторът е обърнал специално внимание на потребителското поведение на организационните клиенти, в това число: негови отличителни характеристики; модели на организационно поведение при покупка; влияещи фактори.

Във **втора глава** е представен ситуационен анализ и методология за изследване на щастието и потребителското поведение на компании в морския транспорт в България. Осъществен е ситуационен анализ на морския транспорт в България. Представени са специфики и характеристики на индекси, измерващи щастието на бизнес организациите. В последния параграф на тази глава са дадени методически насоки за провеждане на собствено изследване по темата. За целта са разработени и обосновани концептуален и операционен модел, както и дизайн на изследването. Докторантът е представил методология и дизайн на интегралния показател BGHI. Направена е операционализация на променливите, използвани в инструмента за измерване на организационното щастие.

Трета глава е посветена на валидиране на щастието като сегментационен критерий в бизнес пазари. За целта е тествана методиката за измерване на щастието на компании, извършващи спомагателни дейности в морския транспорт. Представен

е фирмографският профил на компаниите, участвали в проучването. Направен е анализ на потребителското поведение на бизнес организациите в ролята им на клиенти в бранша. Въз основа на всичко това са коментирани приложни аспекти, изводи и препоръки по отношение на измерването на щастieto и валидирането му като сегментационен критерий в бизнес пазари

Прави приятно впечатление, че в края на всяка глава от дисертацията докторантът обобщава постигнатите резултати.

В представеното **заклучение** авторът е направил сполучливо обобщаване на постигнатите резултати. Акцент е поставен както на новостта на въпросното изследване, така и на практическата му стойност за компаниите.

Библиографската справка показва отлична литературна осведоменост на автора на дисертационния труд. Използвани са 431 източника - на български, английски и турски език. Библиографската справка е изготвена според утвърдения стандарт.

Не констатирам некоректно цитиране. **Езикът** и **стилът** на разработката са научни. Дефинираните **цел** и **задачи** са постигнати.

Като цяло може да се направи заключение, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и способност за самостоятелни научни изследвания, с което се изпълнява условието на ЗРАСРБ.

3. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В автореферата на докторанта са открити три приноса:

1. Теоретичен - доразвиване и обогатяване на изследванията в областта на сегментационите критерии за бизнес пазари, чрез използване на щастieto като нов диференциращ фактор.

2. Методичен – направена е адаптация и тестване на методиката на GNH за измерване на щастieto към спецификите на морския бизнес.

3. Практико-приложен - предложен е индекс на щастieto на бизнес организациите (BGHI) като холистичен инструмент за измерване на успеха на

компаниите в унисон с принципите на концепцията за устойчиво развитие, но и за идентифициране на зоните и областите в които трябва да се правят подобрения.

4. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са 1 бр. статия и 2 бр. научни доклади. Всички публикации са свързани с темата на дисертационния труд и са публикувани самостоятелно. Обемът на научната продукция на докторанта и характерът на изданията съответстват на условията и реда за придобиване на ОНС „доктор“. Публикациите са в специализирани научни издания, което създава условия за по-висока видимост на научните резултати.

5. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Справката за изпълнение от кандидата на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика показва, че се покрива изискуемият минимум точки. Последното е констатирано на първото заседание на научното жури, проведено на 07.05.2024 г. в хибриден формат.

6. Автореферат

Авторефератът отразява постигнатото в дисертационния труд.

7. Критични забележки и препоръки

1. Честотата на покупка се посочва от автора като фирмографска променлива. Дали това не е по-скоро поведенческа характеристика?

2. На стр. 95 при цитирането на труд на Adam (1965), докторантът коментира мотивацията на служителите, като отъждествява организационната мотивация и щастieto. Дали може да се сложи знак на равенство между двата конструкта?

3. В дисертацията се цитират изследвания (Dong and Liu, 2010; Jassawalla et al., 2004), според които „ангажираността има значение за щастieto на бизнес

организацията". Какво е мнението на докторанта по отношение на двата конструкта - дали ангажираността е в основата на щастието или обратното?

4. В заключението на автореферата твърде телеграфно е посочено, че целта и задачите са постигнати. Според мен е трябвало да се дадат няколко ключови постижения, на които докторантът иска да се постави акцент (те са разгледани добре в самата дисертация).

Заключение

Дисертационният труд представлява интердисциплинарно изследване на актуален, значим и същевременно - интересен за икономическата система въпрос. Дисертационният труд съдържа научни, методични и практико-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Представените резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет-Варна.

Дисертационният труд показва, че кандидатът Селвет Раиф Ниязиева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания. Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от оценените по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури *да присъди* образователната и научна степен „доктор“ на Селвет Раиф Ниязиева в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика.

03.06.2024 г.

Варна

Заличена информация съгласно
Изготвил становището: ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

(проф. д-р Е. Станимиров)

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТАНОВИЩЕ

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Маркетинг“, Икономически университет - Варна

Рецензент: Проф. д-р Галина Пенчева Младенова, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Маркетинг“, Университет за национално и световно стопанство - София

Автор на дисертационния труд: СЕЛВЕТ РАИФ НИЯЗИЕВА
Научен ръководител: Доц. д-р Мария Кехайова-Стойчева

Тема на дисертационния труд: ЩАСТИЕТО КАТО СЕГМЕНТАЦИОНЕН КРИТЕРИЙ В БИЗНЕС ПАЗАРИ

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд в съответствие със Заповед №РД-06-62/30.04.2024 г. на Ректора на Икономически университет - Варна

Представените от Селвет Раиф Ниязиева документи във връзка с процедурата за защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ потвърждават, че са изпълнени всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, а така също – изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет - Варна.

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд на тема „Щастието като сегментационен критерий в бизнес пазари“ (би било по-добре „НА бизнес пазари“) с автор Селвет Ниязиева представлява научно изследване в област, която остава встрани от търсенията и дискусиите на маркетинговите изследователи у нас, а и не само у нас. Това в голяма степен се дължи на факта, че проблемът за щастието като поведенческа характеристика на потребителите е относително нов и все още възприеман като

екзотичен, че обвързването на щастието като сегментационен критерий с поведението на бизнес организациите е сложно за изследване (като цяло не са толкова многобройни изследванията в областта на B2B сегментацията, за разлика от сегментацията на B2C пазарите), че самата дефиниция за „щастие“ варира в зависимост от областта на научното знание и от контекста. Авторът убедително аргументира актуалността и значимостта на изследователския проблем и практическата приложимост на резултатите от изследването му.

Сред достоинства на дисертационния труд мога да отбележа: всеобхватен и задълбочен литературен обзор на теоретични източници и предходни изследвания по предметната и обектна област на дисертацията; подробно и коректно описана методология на научното изследване; коректно приложение на изследователските методи; задълбочен анализ (дискусия) на резултатите от емпиричното изследване.

Дисертационният труд е с обем от 203 страници основен текст и се състои от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература, 15 приложения. Текстът е онагледен посредством 39 таблици и 25 фигури. Библиографията съдържа 431 източници на български, английски и турски език. Литературните източници са подбрани добре и са използвани коректно в текста, спазени са правилата за библиографското им описание. Точно и ясно са посочени ограниченията при разработване на дисертацията.

II. ПРЕЦЕНКА НА СТРУКТУРАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В уводната част на дисертационния труд докторантът обосновава изследователския проблем и необходимостта от неговото изясняване. Целта, задачите, обектът и предметът на изследването, формулирани в увода, са уместни и обосновани, което в голяма степен предопределя системния характер на изложението. Целта на дисертацията – „въз основа на научно-аргументиран анализ на теоретични постановки и на база емпирично проучване в бранша морски транспорт в България да се валидира щастието като сегментационен критерий“ е постигната чрез проучване, анализ и обобщаване на теоретични литературни източници по предмета и обекта на дисертацията; чрез адаптиране на индекса за брутно национално щастие на Бутан (GNH) за целите на изследването; чрез разработване и тестване на инструментариум

за измерване на щастието на компании, извършващи спомагателни дейности в морския транспорт в България; чрез тестване на връзки и зависимости между щастието и поведението на бизнес организациите при покупката им на еко продукти. Намирам формулировката на тезата (в уводната част) за непълна и „тромава“.

Дисертационният труд има стандартна структура, напълно подчинена на формулираните във въведението цели и задачи.

В първа глава са използвани множество литературни източници, за да се изследват теоретичните аспекти на сегментирането на бизнес пазари, на щастието в бизнес контекст и връзката му с потребителското поведение на бизнес организациите. Въз основа на теоретичния анализ се извеждат насоки за използване на щастието като психографски критерий за сегментация на бизнес пазари и се доказва необходимостта от това.

Във втора глава е направен контекстуален анализ на морския транспорт в България (организации в този сектор представляват обект на изследването) и е направен разбор на индекси, измерващи щастието на бизнес организациите. Разработен е концептуален и операционен модел на изследването. Коректно е описана методологията на проведеното от дисертанта емпирично изследване и е предложен инструмент за измерване на щастието в организационен контекст. Подробно е изяснен алгоритъмът на емпиричното изследване. Приносен момент е, че авторът разработва адаптиран инструмент за определяне на индекс за измерване щастието на бизнес организациите, наречен Индекс за цялостно щастие на бизнес организацията (Business Gross Happiness Index- BGHI).

В трета глава авторът тества разработената преди това методика за измерване на щастието на компании, извършващи спомагателни дейности в морския транспорт в България. Дискутирани са резултатите от емпиричното изследване: компаниите са категоризирани от гледна точка на „индекса на щастие на бизнес организациите“ (четири сегмента); описан е фирмографският профил на компаниите, участвали в изследването; извършен е анализ на потребителското поведение на бизнес организациите в ролята им на клиенти; анализирани са данните, получени в резултат от проведените дълбочинни интервюта с експерти. В тази част от труда е направен анализ на потребителското поведение на компаниите, извършващи спомагателни

дейности в морския транспорт, по данни, набрани чрез допитване. Представен е анализ на силата, посоката и връзките в модела, описващ устойчивото потребителско поведение на компаниите и индекса на щастieto. Направена е проверка на 8-те работни хипотези, в резултат на което е установено потвърждаване на 7 от тях. Прави впечатление, че една от хипотезите: „Бизнес организации с висок индекс на щастieto се отличават с висока доходност“ не се потвърждава, т. е. не е задължително да си щастлив, за да си успешен (високодоходен - в контекста на бизнеса).

Отделните части на дисертационния труд са в логическа последователност и обвързаност помежду си, стилът на изложението е научен, илюстрациите (таблици и фигури) – уместни.

Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. Считаю, че авторефератът е твърде обемен (67 с.), т. е. би следвало по-синтезирано да се изложи същината на научния проблем и резултатите от неговото изследване.

III. НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

Приемаю формулираните в автореферата научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд. Считаю, че те са напълно достатъчни за положителна оценка на дисертационния труд.

Приложените към дисертационния труд научни публикации включват една статия и два доклада от научни конференции. Съдържанието и на трите публикации е по обекта и предмета на дисертационния труд и отразяват основни идеи от него.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ, ВЪПРОСИ И ПРЕПОРЪКИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- Напълно съм съгласна с извода на дисертанта, че „терминът „организационно щастие“ продължава да бъде неясно дефиниран, т. е. все още съществуват ограничени познания за щастieto в организационен аспект“ (с. 43). Считаю, че в дисертацията липсва ясен и категоричен отговор на автора каква е възприетата от него операционална дефиниция на „щастие в организационен контекст“. Подобна дефиниция е задължителна в настоящото изследване, т. к. обектът на изследването, формулиран в уводната част, е „организационното щастие в компании от морския бизнес“.

- Изложението изобилства от пунктуационни и граматични грешки, в т. ч. системно липсващи запетаи при подчинени и вмъкнати изречения, а така също - разделното писане на отрицателни (частица „не“) прилагателни и наречия и сложни съществителни („не зависими“, „не използвани“, „не наблюдавани“, „общо приети“, „старо френски“ и много, много други). Макар че става дума за формален проблем, той е системен и множеството грешки са дразнещи и намаляват качеството на дисертационния труд. При крайната си оценка се абстрахирам от тези недостатъци, но съм длъжна да обърна внимание. Необичайно е и това, че дисертацията е написана в 3 л., ед. ч.

При прочита на дисертационния труд възникват и други частни въпроси, но както неведнъж съм заявявала, даден научен труд може да се оцени положително тогава, когато успява да провокира у четящия размисъл, идеи и да предизвиква дискусии.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертантът Селвет Раиф Ниязиева е млад изследовател с потенциал за научни изследвания, свидетелство за което е представеният дисертационен труд и приложените научни публикации. Дисертационният труд „Щастието като сегментационен критерий в бизнес пазари“ може да получи положителна оценка за постигнатите резултати. Изпълнени са минималните национални изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, както и на Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет - Варна. Въз основа на отбелязаното по-горе заявявам, че на автора на труда „Щастието като сегментационен критерий в бизнес пазари“ Селвет Раиф Ниязиева може да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8.Икономика.

29.05.2024 г.

Подпис:

Проф. д-р Галина Младенова

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

СТАНОВИЩЕ

От: **доц. д-р Теофана Валентинова Димитрова**

Професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност „Маркетинг“
катедра „Маркетинг и международни икономически отношения“, Пловдивски
университет „П. Хилендарски“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по 3.8 Икономика, докторска програма „Маркетинг“.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури по
защита на дисертационен труд съгласно Заповед № 06-62/30.04.2024 г. на Ректора на
Икономически университет – Варна.

Автор на дисертационния труд: *Селвет Рауф Ниязиева*

Тема на дисертационния труд: *Щастието като сегментационен критерий в бизнес
пазари*

1. **Общо представяне на дисертационния труд**

Представеният за становище дисертационен труд е с общ обем от 279 страници,
от които: въведение (8 стр.), три глави (187 стр.), заключение (3 стр.), литературни
източници (20 стр.) и приложения (55 стр.). Съдържанието на основния текст е
онагледено с 39 таблици и 25 фигури. Използвани са 431 литературни източника на
български, английски и турски език.

Темата за щастието в организационен контекст представлява интерес както за
теорията, така и за практиката на бизнеса в световен мащаб. Това, което отличава
дисертацията от предходни разработки е акцентът, поставен върху устойчивото
потребителско поведение и разглеждането на организационното щастие като
сегментационен критерий на B2B пазарите.

Намирам поставената изследователска цел и формулираните четири задачи за
прецизно формулирани.

Изведената теза на изследването предопределя теоретико-методологичния и
практико-приложния характер на дисертационния труд.

За разработването на Индекс за цялостно щастие на бизнес организацията
(Business Gross Happiness Index – BGHI) са проведени кабинетно проучване, фокус
група, дълбочинни интервюта и две емпирични изследвания. Получените резултати са
обобщени чрез методи от дескриптивната и инференциалната статистика.

Изброеното обосновава мнението ми, че дисертацията е *актуална, значима и
умело формулирана в тематично отношение.*

Оценявам положително аргументирания *избор на обект и предмет на
изследване* и приемам, че *изследователската цел* е постигната.

Поставените *задачи* са изпълнени, а формулираната *основна теза* е доказана.

Литературните източници са добре подбрани и коректно използвани.

2. Публикации и участие в научни форуми

По темата на дисертацията са обявени три броя самостоятелни публикации – 1 статия и 2 научни доклада в престижни български издания.

От предоставените документи и материали се стига до заключението, че *публикациите и участията в научни форуми на докторант Селвет Раиф Ниязиева напълно отговарят* на количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1 – 4 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ – Варна и на минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“, съгласно чл. 26, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

От изложението на дисертационния труд е видно, че авторът умее да интерпретира, систематизира и анализира наличната литература по проблема. В този смисъл са демонстрирани същността и значимостта на сегментирането в маркетинговата теория, направен е сравнителен анализ на моделите за сегментиране на бизнес пазара, изведени са съдържателните аспекти на концепциите за устойчиво развитие и организационно щастие, анализирани са различни метрики за измерване на щастие, в т.ч. и в организационен контекст, изяснени са отличителните характеристики на организационните пазари и тяхното потребителско поведение (първа глава).

Добро впечатление прави извършения ситуационен анализ на морския транспорт в България. Налага се изводът, че докторантът е отлично запознат със спецификата на избрания сектор за изследване. Възприетият методически подход осигурява постигането на поставените цел и задачи в дисертацията (втора глава).

Получените резултати от емпиричните изследвания и дълбочинните интервюта позволяват да бъдат направени обобщени изводи за: индексите на щастие на бизнес организациите, фирмографските им профили, определящите фактори за проява на определено потребителско поведение, мотивите и нагласите към устойчиво поведение на компаниите, силата и посоката на връзките в модела на потребителско поведение на фирмите в бранша (трета глава).

Дисертацията е *добре структурирана и предоставя ценен материал* за размисъл и със сигурност може да служи като *отправна база за бъдещи проучвания*.

Авторефератът съдържа всички необходими реквизити, разработен е коректно и в достатъчна степен отразява съдържанието на целия текст.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд

Приемам посочените в дисертационния труд приноси от теоретико-методологически и приложен характер.

5. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата

Не откривам елементи на плагиатство в дисертационния труд и автореферата на Селвет Раиф Ниязиева. Считаю, че теоретичният анализ и синтез, проведените изследвания, направените изводи и препоръки са нейно лично дело.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки към дисертационния труд. Бих препоръчала на автора да популяризира научните си резултати в чуждестранни издания с импакт фактор/ранг.

7. Въпроси към дисертанта

Как си обяснява докторантът факта, че при някои от изследваните организации се наблюдават сравнително по-ниски стойности на индекса на щастие на служителите при постигнати високи нива на индекса на организационни условия за щастие?

8. Заключение

Предоставената дисертация представлява оригинално, самостоятелно и задълбочено научно изследване на актуален и значим проблем. Тя съдържа ясно открити теоретико-методологически и практико-приложни приноси и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му на ИУ – Варна.

Затова давам **положителна оценка** на разработения дисертационен труд и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да **присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Селвет Раиф Ниязиева** в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Маркетинг“.

29.05.2024 г.
Пловдив

Подпис:
/доц. д-р Теофана Димитрова/

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679